

Exposicions

Cloenda de l'exposició 'Sota un núvol de pols groga. Tortosa, ciutat bombardejada (1937-1939)'

Joaquim del Pino, regidor de
Cultura de l'Ajuntament de
Tortosa

La matinada del 13 de gener del 1939, les tropes de Franco creuaven el riu. Hi trobaren una ciutat enderrocada pels bombardejos del 1937 i els nou mesos de front de guerra del 1938. Els edificis públics estaven malmesos i la major part dels habitatges particulars, sense portes ni finestres i els interiors saquejats. Dels poc més de quatre mil habitatges que hi havia al nucli, només un miler podia ser mínimament ocupable, mentre que uns sis-cents estaven totalment enderrocats, especialment al barri dels Pescadors, que quedà esborrat del mapa. La resta necessitava reparacions en major o menor grau.

La situació era dramàtica; impossible fer-hi front amb mitjans locals. Per això, l'Estat creà la *Dirección General de Regiones Devastadas y Reparación*

nes; amb 21 oficines (amb serveis de projectes i obres), que desplegaven la seua tasca als 192 municipis reconeguts com a "*ciudades adoptadas por el caudillo*". A l'Ebre, n'hi van haver deu. Va destacar Tortosa, on es realitzaren moltes de les actuacions. L'abril del 1940, va obrir l'oficina de Tortosa amb una important dotació de recursos personals i econòmics i autonomia per establir prioritats, redactar projectes i executar obres. Destacà especialment l'equip tècnic (amb 22 titulats) vingut de fora; personal administratiu, quadres intermedis i 485 treballadors a jornal, tots del territori (paletes, peons, fusters, picapedrers, pintors...). Hi havia dependències locals a Móra d'Ebre, a Benifallet i al Pinell de Brai.

L'impacte econòmic fou molt important. Durant el període d'actuació es van realitzar 103 obres, amb un pressupost total de 85,2 milions de

pessetes, xifra aleshores impressionant. D'aquests, 46,6 corresponien a Tortosa, on destacà la construcció del nou ajuntament, amb un pressupost de 5,6 milions, que, afegits al de Correu i la urbanització del barri, arribaren als 11,5. Altres 15 projectes corresponien a propietats de l'Església –els temples de Ferreries i Remolins i reparacions a la catedral, esglésies, convents i el palau episcopal–, amb un total de 7,6 milions. L'actuació més emblemàtica, entre el 1942 i el 1951, fou el nou barri a Ferreries, conegut com "les cases barates", on fins aleshores hi havia hagut un hort. S'hi construïren quatre blocs, amb un total de 144 habitatges, a més d'un col·legi de Primària, l'Escola del Treball, un mercat i la urbanització del conjunt amb un carrer central de 15 metres d'amplada. La inversió total fou de 13,6 milions de pessetes.

Fora de Tortosa, els projectes més

Museu de Tortosa

HISTÒRIC I ARQUEOLÒGIC
DE LES TERRES DE L'EBRE

importants foren grups d'habitatges a Gandesa, el Pinell, Corbera, l'Ampolla, el Perelló, i altres habilitacions, 7,6 milions; noves esglésies de Móra i Benissanet, reparació de les dels altres pobles i noves cases rectorals, 7,3 milions; casernes de la Guàrdia Civil del Perelló, Móra d'Ebre, el Pinell i Gandesa, 6,4 milions; i construcció o arranament d'escoles i habitatges per als mestres als nou pobles per 6,1 milions. Finalment, a l'Observatori de l'Ebre s'hi invertiren 2,7 milions.

Pel que fa a la valoració de la tasca de *Regiones Devastadas* i l'encert dels diferents projectes, la seua actuació ha estat força discutida i seria objecte d'un altre article.

Aquest és l'últim d'una sèrie d'articles que il·lustren les temàtiques de l'exposició, clausurada el 26 de gener al Museu de Tortosa, sobre els bombardejos de la Guerra Civil a la ciutat.